

N:o 51.

Af herr **A. Olsson** i Ornakärr, om *skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag till en arrendelag.*

Den under årens lopp pågående och tilltagande emigrationen af stora skaror ungdom och jordbruksarbetare, hvilka söka sig väg till Amerika för att der förvärfva sig egna hem, samt inflyttningen af landtbefolkning till städerna för att der genom arbete erhålla sitt uppehälle, manar regering och Riksdag att vidtaga sådana lagstiftningsåtgärder, som kunna leda till befrämjande af landtbruksnäringen och landtbefolkningens kvarhållande vid denna landets modernäring.

Att inom landet finnes mycken jord lämplig för odling, å hvilken skördar kunde frambringas, som lönade odlarens arbete, har ofta blifvit framhållet. Det är ock antagligt, att mycken sådan jord blefve odlad, om arbetarne på landet voro i sådana ekonomiska omständigheter, att de kunde *köpa sig* egna jordbruk. Men af brist på kapital äro landtbruksarbetarne oftast hänvisade till att arrendera större eller mindre jordbruk. Under sådana förhållanden vore det af vigt att hafva en tidsenlig och tydlig lag om arrendatorers och jordegares ömsesidiga rättigheter och skyldigheter, en s. k. *arrendelag*.

Behofvet af en sådan lag har ofta blifvit erkänt. Redan 1867 yttrade lagutskottet i ett utlåtande, att »i detta ämne är lagstiftningen hos oss i behof af utveckling».

Under det lagstiftarne i åtskilliga europeiska länder hafva dragit försorg om tidsenliga arrendelagar, har svenska Riksdagen deremot låtit lagstiftningen i denna fråga bero vid en del gamla lagbestämmelser, af hvilka somliga kunna anses vara antiqverade.

Den omständigheten, att jordegarnes och arrendatorernas intressen blifvit på sådant sätt förbisedda, måste hafva till följd att en stor del af landtbruksarbetarne söka att vinna sin nödtorftiga bergning antingen i andra länder eller ock genom sådant arbete, som inbringar större daglön

än jordbruksarbetet. Och en annan följd är att de, som slå sig på att arrendera jordegendomar, söka undandraga sig sådana förbättringar, som kunna för framtiden blifva till ett varaktigare gagn för egendomarne. Begge dessa omständigheter medföra, att jordbruksnäringen försvagas och jordens växtkraft förminskas.

Jordegarnes och arrendatorernas intressen kunna rättvist tillgodoses och förenas, om lagstiftningen stadgade, *att de förbättringar, som af en arrenderare nedläggas på den arrenderade jorden, skola för honom medföra en skälig ersättning af jordegaren vid arrendets upphörande.*

Denna princip har blifvit följd vid stiftandet af arrendelagar i flera länder under de sista årtiondena. Så finnes t. ex. i Danmarks lagar stadgadt att: När arrendetiden upphör, skall gården öfverlemnas till jordegaren genom formlig syneförrättning. Befinnes dervid brister å byggnader etc., måste arrendatorn gifva ersättning därför, så vida nämnda föremål blifvit öfverlemnade till honom vid laglig syneförrättning. Enligt lagen af den 25 mars 1872 har jordegaren förmånsrätt i arrendatorns bo för ersättningskraft af nämnda anledning.

Arrendatorn kan göra kraf på ersättning icke allenast för iståndsättande af äldre och uppförande af nya byggnader på gården, som äro nödvändiga för dess brukande, utan också för tillbyggnader och mur- och »nagelfasta» inventarier, som äfven om de icke strängt taget kunna anses nödvändiga för arrendeegendomens bruk, dock måste erkännas vara ändamålsenliga, när de oemotsägligen hafva förökadt gårdens handelsvärde som jordbruk. Ersättningsrätten sträcker sig vidare icke blott till sådana grundförbättringar af gården tillhörande jord, som otvifvelaktigt hafva förökadt gårdens värde. såsom odling af utmarker, hedar, mossar eller kärr, rödjande af stenbunden jord, utdikning af moraser etc., utan också till de nyttiga och ändamålsenliga mindre förbättringarne, t. ex. mergling, omfattande dikning, brunnsgräfning och dylika, hvaraf arrendatorn och hans arfvingar på grund af arrendets upphörande icke blifvit i tillfälle att erhålla den af dem förväntade nyttan. (Lov af den 19 februari 1861 § 5.) Erhållandet af nämnda ersättning är emellertid betingadt af att arrendatorn har följt ett af lagen noga bestämdt förfaringssätt. Vid ersättningsars bestämmande måste icke blott hänsyn tagas till den värdeförökning egendomen erhållit vid den företagna förbättringen, utan tillika hänsyn tagas till den fördel, som arrendatorn i den kortare eller längre tid, som förlupit sedan förbättringens utförande, sjelf erhållit af densamma. Dock bortfaller ersättningsrätten för större grundförbättringar efter 30 och vid mindre grundförbättringar efter 10 års förlopp efter deras utförande, och får ersättning icke under något förhållande öfverstiga penningvärdet af det af arrendatorn

använda arbetet och materialier efter gängse pris på den tid, då förbättringarne blifvit utförda.

Englands »Agricultural Holdings Act 1883» upptager i ett bihang till förordningen alla förbättringar, som kunna blifva föremål för ersättning och indelar dem i trenne klasser. Till första klassen höra de förbättringar, till hvilkas utförande erfordras jordegarens samtycke; sådana äro: uppförande och utvidgande af byggnader, anbringande af i jorden murade förvaringsrum, igenläggande af jord till beständig betesvall, anläggning af planteringar och videsängar, anläggning af vattensilningsängar och bevattningsverk, anläggning af blomstergårdar, anläggning och förbättring af vägar och broar, anläggning och förbättring af kanaler, dammar, brunnar, reservoirer eller af verk i och för användande af vattenkraft eller för att förskaffa vattenförråd för jordbruket eller husbehof, anläggning af häckar, plantering af humle, anläggning af fruktträdgårdar, förbättring af förut ej brukade egor, jords försättande under vatten, anläggning af dammar och slussar mot öfversvämningar.

Till andra klassen höra sådana förbättringar, som icke få utföras med mindre jordegaren derom underrättas. Under denna klass innefattas täckdikning.

Till tredje klassen höra sådana förbättringar, till hvilka jordegarens samtycke icke erfordras. Denna klass innefattar de förbättringar, som åstadkommas genom jordens gödning med icke upplöst bengödning, krita, bränd lera, lera, kalk, mergel, artificiella gödningsämnen och andra köpta gödningsämnen samt förbrukning vid arrendeegendomen genom boskap, får och svin af foderkakor eller annat gödande ämne, ej framalstradt vid arrendegården.

Nämnda lag innehåller äfven utförliga föreskrifter om hvad arrendatorer hafva att iakttaga för att erhålla ersättningar för gjorda förbättringar samt under hvilka förhållanden nedsättning i ersättningssumman bör ske, äfvensom under hvilka förhållanden ersättning alldeles upphör att af jordegaren utbetalas etc.

Jemföra vi nu våra lagars otillfredsställande bestämmelser med afseende på ersättning för förbättring å arrenderade egendomar med dessa ur andra länders lagar hemtade uppgifter, så finna vi, att endast i ett fall stadgar lagen rätt till ersättning. I jordabalkens 16 kap. 15 § heter det: »Säljer man bort hemman å landet eller hus och tomt i staden, då bryter köp legostämman, och hafve köparen makt, landbo och hyresman i rätten tid uppsäga, dock sitte qvar till laga fardag. Varder egaren husvill och tränger jord sin å landet, eller hus i staden sjelf nyttja, vare om uppsägning och fardag lag samma. I dessa fall gifves landbo så mycket af städ-

jan åter, som svarar mot den tid honom i legostämman brister, och *fylles honom bevislig skada.*»

Detta lagstadgande lär tolkas så, att icke allenast den skada, som brukaren lider af förtidigt afträdande af egendomen bör ersättas, utan ock ersättning lemnas för de förbättringar, som arrendatorn under brukningstiden nedlagt på den af honom brukade jorden.

Om nu också arrendatorer som afflytta på nyssnämnda grund kunna erhålla någon ersättning för gjorda förbättringar, så hafva deremot alla andra arrendatorer som nedlagt arbete och kostnad på egendomar till gagn för egaren under längre tid alldeles icke samma utsigt att erhålla skäligen ersättning för af dem gjorda förbättringar. Är manne den svenska jorden af så god och bördig beskaffenhet, att blott brukaren besår densamma, så gifver den så rikliga skördar att han icke allenast kan betala sitt arrende utan ock derjemte på grund af sina inkomster utan ersättning utföra allahanda förbättringar å den arrenderade egendomen, såsom att bygga nya hus, uppodla oodlade marker, utdika mossar och sumpig mark, dränera åkerjorden m. m. sådant som det kan falla en jordegare in att föreskrifva arrendatorn i arrendekontraktet?

Ingen vågar väl jakande besvara denna fråga; och dock synes det af åtskilliga arrendekontrakt som om jordegare hyste sådana åsigtter, åtminstone i många fall handla de som om dessa åsigtter voro rigtige.

Af det anförda torde framgå, att skäl finnas för behofvet af en arrendelag, som i likhet med åtskilliga andra länders lagar tillerkänner brukare af annans jord ersättning för förbättringar å densamma, hvilka lända egaren af jorden till gagn. Men utom sådana bestämmelser måste ock en tidsenlig arrendelag innehålla: *föreskrift att arrendevilkoren böra icke endast skriftligt uppsättas utan ock vara bestämda*, så att icke jordegaren godtyckligt på grund af obestämda arrendevilkor må kunna ålägga arrendatorn ökade utgifter, körslor, arbete och dylikt.

Dessutom bör en tidsenlig arrendelag innehålla bestämmelser *som skydda arrendatorns nyttjanderätt*. Hvilken skada det medför, icke endast för arrendatorns ekonomi, utan ock för sjelfva jordbruket, när arrendetiden icke är bestämd torde hvar och en kunna inse.

Men då endast Kongl. Maj:t kan ingå i den djupgående och vidtöfattande undersökning och utredning af jordbruksförhållandena, som är nödig, för att framlägga ett för vårt land lämpligt förslag till arrendelag, vågar jag med åberopande af ofvan anförda skäl vördsamt hemställa:

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t måtte låta utarbета och för

Riksdagen framlägga förslag till en arrendelag, så beskaffad, att den på ett tidsenligt sätt ordnar jordegares och arrendatorers ömsesidiga rättsförhållanden.

Om remiss till vederbörligt utskott anhålles.

Stockholm den 26 januari 1893.

Anders Olsson
från Luggude härad.

N:o 52.

Af herr **A. Olsson** i Ornakärr, *angående närmare föreskrifter om sättet för utbetalning af nämndemän tillkommande ersättning för inställelse vid brottmålsransakning i vissa fall.*

Genom kongl. kungörelsen den 17 september 1851 är förordnadt, att nämndeman skall ega tillgodonjuta ersättning af allmänna medel för inställelse vid brottmålsransakning å tingstad, som i brottmål är gemensam för flera härad och genom kongl. kungörelsen den 3 juni 1892 är förklaradt, att nämndeman jemväl eger af allmänna medel utfå ersättning för biträde vid brottmålsransakning, som eger rum å urtima ting eller extra rättegångsdag under lagtima ting, då gerningen, hvarom ransakas, föröfvats inom det härad eller tingslag, för hvilket nämndemannen blifvit vald.

Huru denna ersättning skall komma nämndemannen tillhanda, derom finnes ej uti dessa kongl. kungörelser något stadgadt. Ersättningen för inställelse vid urtima ting eller extra rättegångsdag är så nyligen bestämd, att om utbetalning af denna ersättning ingen erfarenhet kunnat vinnas.